

eul_wid: ahi-ab

Τυρταῖος ὁ Λακεδαιμόνιος · Tyrtaeus of Sparta

Fragments on Spartan Constitution

Ἀποσπάσματα περὶ τῆς Λακωνικῆς Πολιτείας

Period: Ἀρχαϊκή *Archaic*
Dialect: Ἰωνικὴ Ἑλεγειακὴ *Ionic Elegiac*
Domain: Ποίησις *Poetry*
Format: Συναγωγή *Collection*

3b, 580, F 1¹ ARISTOT. Pol. 5, 6 p. 1306b 22: ἐν δὲ ταῖς ἀριστοκρατίαις γίνονται αἱ στάσεις αἱ μὲν διὰ τὸ ὀλίγους τῶν τιμῶν μετέχειν, ὅπερ εἴρηται κινεῖν καὶ τὰς ὀλιγαρχίας μάλιστα δὲ τοῦτο συμβαίνειν ἀναγκαῖον, ὅταν ᾗ τι πληθος τῶν πεφρονηματισμένων ὡς ὁμοίων κατ' ἀρετὴν, οἷον ἐν Λακεδαίμονι οἱ λεγόμενοι Παρθενῖαι (ἐκ τῶν ὁμοίων γὰρ ᾗσαν), οὓς φωράσαντες ἐπιβουλεύσαντας ἀπέστειλαν Τάραντος οἰκιστάς· (2) ἢ ὅταν τινὲς ἀτιμάζονται μεγάλοι ὄντες καὶ μηδενὸς ἦττους κατ' ἀρετὴν ὑπὸ τινων ἐντιμωτέρων, οἷον Λύσανδρος ὑπὸ τῶν βασιλέων· ἢ ὅταν ἀνδρώδης τις ὦν μὴ μετέχηι τῶν τιμῶν, οἷον Κινάδων ὁ τὴν ἐπ' Ἀγησιλάου συστήσας ἐπίθεσιν ἐπὶ τοὺς Σπαρτιάτας· ἔτι ὅταν οἱ μὲν ἀπορῶσι λίαν, οἱ δ' εὐπορῶσιν—καὶ μάλιστα ἐν τοῖς πολέμοις τοῦτο γίνεται. συνέβη δὲ καὶ τοῦτο ἐν Λακεδαίμονι ὑπὸ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον· δηλὸν δὲ [καὶ τοῦτ' ο] ἐκ τῆς Τυρταίου ποιήσεως τῆς καλουμένης Εὐνομίας (F 1 Bgk)· θλιβόμενοι γὰρ τινες διὰ τὸν πόλεμον ἠξίουσαν ἀνάδαστον ποιεῖν τὴν χώραν. ἔτι ἕαν τις μέγας ᾗ καὶ δυνάμενος ἔτι μείζων εἶναι, ἵνα μοναρχῇ, ὥσπερ ἐν Λακεδαίμονι δοκεῖ Πausanias ὁ στρατηγῆσας κατὰ τὸν Μηδικὸν πόλεμον καὶ ἐν Καρχηδόνι Ἄννων.

3b, 580, F 2² STRABON 8, 4, 10 p. 362: πλεονάκις δ' ἐπολέμησαν διὰ τὰς ἀποστάσεις τῶν Μεσσηνίων. τὴν μὲν οὖν πρώτην κατάκτησιν αὐτῶν φησι Τυρταῖος (F 8 Bgk) ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ κατὰ τοὺς τῶν πατέρων πατέρας γενέσθαι· τὴν δὲ δευτέραν, καθ' ἣν ἐλόμενοι συμμάχους Ἀργεῖους τε καὶ Ἡλείους καὶ Πισάτας ἀπέστησαν, Ἀρκάδων μὲν Ἀριστοκράτην τὸν Ὀρχομενοῦ βασιλέα παρεχομένων στρατηγόν, Πισατῶν δὲ Πανταλέοντα τὸν Ὀμφαλίωνος, ἡνίκα φησὶν αὐτὸς στρατηγῆσαι τὸν πόλεμον τοῖς Λακεδαιμονίοις· καὶ γὰρ εἶναί φησιν ἐκεῖθεν ἐν τῇ ἐλεγείᾳ 1, ἣν ἐπιγράφουσιν Εὐνομίαν (F 2 Diehl)· «αὐτὸς γὰρ Κρονίων, καλλιστεφάνου πόσις Ἥρης / Ζεὺς Ἡρακλείδαις τήνδε δέδωκε πόλιν, / οἷσιν ἅμα προλιπόντες Ἐρινεὸν ἠνεμόεντα / εὐρεῖαν Πέλοπος νῆσον ἀφικόμεθα». ὥστ' ἡ ταῦτα ἠκύρωται τὰ ἐλεγεία, ἢ Φιλοχόρῳ (328 F 215) ἀπιστητέον τῷ φήσαντι Ἀθηναῖόν τε καὶ Ἀφιδναῖον καὶ Καλλισθένεια (124 F 24) καὶ ἄλλοις πλείοσι τοῖς εἰποῦσιν ἐξ Ἀθηνῶν ἀφικέσθαι, δεηθέντων Λακεδαιμονίων κατὰ χρησμόν, ὃς ἐπέταττε παρ' Ἀθηναίων λαβεῖν ἡγεμόνα. ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ Τυρταίου ὁ δεύτερος ὑπῆρξε πόλεμος.

3b, 580, F 3^{3a} PLUTARCH. Lykurg. 6, 7: ὕστερον μέντοι τῶν πολλῶν ἀφαιρέσει καὶ προσθήσει τὰς γνώμας διαστρεφόντων καὶ παραβιαζομένων, Πολύδωρος καὶ Θεόπομπος οἱ βασιλεῖς τάδε τῇ ρήτραι παρενέγραψαν· (8) «αἱ δὲ σκολιὰν ὁ δᾶμος ἔροιτο, τοὺς πρεσβυγενέας καὶ ἀρχαγέτας

ἀποστατήρας ἦμεν» ... (9) ἔπεισαν δὲ καὶ αὐτοὶ τὴν πόλιν, ὥς τοῦ θεοῦ ταῦτα προστάσσοντες, ὥς που Τυρταῖος (F 3b D) ἐπιμένεται διὰ τούτων· «Φοίβου ἀκούσαντες Πυθωνόθεν οἴκαδ' ἔνεικαν / μαντείας τε θεοῦ καὶ τελέεντ' ἔπεα / ἄρχειν μὲν βουλῆς θεοτιμήτους βασιλῆας, / οἷσι μέλει Σπάρτας ἡμερόεσσα πόλις, / πρεσβύτας τε γέροντας, ἔπειτα δὲ δημότας ἄνδρας / εὐθείαις ῥήτραις ἀνταπαμειβομένους».

3b, 580, F 3b DIODOR. 7, 12, 5: ὅτι ὁ αὐτὸς Λυκούργος ἤνεγκε χρησμὸν ἐκ Δελφῶν περὶ τῆς φιλαργυρίας τὸν ἐν παροιμίας μέρει μνημονευόμενον «ἀ φιλοχρηματία Σπάρταν ἔλοι, ἄλλο δὲ οὐδέν». (6) ἢ Πυθία ἔχρησε τῷ Λυκούργῳ περὶ τῶν πολιτικῶν οὕτως (F 3a D)· ἢ «ὧδε γὰρ ἀργυρότοξος ἄναξ ἐκάεργος Ἀπόλλων / χρυσοκόμης ἔχρη πίνος ἐξ ἀδύτου / ἄρχειν μὲν βουλῇ θεοτιμήτους βασιλῆας, / οἷσι μέλει Σπάρτης ἡμερόεσσα πόλις, / [πρεσβυγενεῖς δὲ γέροντας, ἔπειτα δὲ δημότας ἄνδρας / εὐθείην ῥήτρα <ι> ς ἀνταπαμειβομένους]· μυθεῖσθαι δὲ τὰ καλὰ καὶ ἔρδειν πάντα δίκαια / μήδε τι ἐπιβουλεύειν τῇδε πόλει· δήμου τε πλήθει νίκην καὶ κάρτος ἔπεσθαι / Φοῖβος γὰρ περὶ τῶν ὧδ' ἀνέφηνε πόλει».

3b, 580, F 4 PAUSAN. 4, 6, 5: οὗτος δὲ ὁ Θεόπομπος ἦν καὶ ὁ πέρας ἐπιθεὶς τῷ πολέμῳ· μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ τὰ ἐλεγεία τῶν Τυρταίου λέγοντα (F 4, 1—2 D) «ἡμετέρῳ βασιλῇ, θεοῖσι φίλῳ Θεοπόμπῳ, / ὃν διὰ Μεσσήνην εἵλομεν εὐρύχορον».

3b, 580, F 5 SCHOL. PLAT. Legg. 1 p. 629 A: ἀφικόμενος δὲ οὗτος (Tyrtaios) εἰς Λακεδαίμονα καὶ ἐπίπνους γενόμενος, συνεβούλευσεν αὐτοῖς ἀνελεῖσθαι τὸν πρὸς Μεσσηνίους πόλεμον, προτρέπων παντοίως, ἐν οἷς καὶ τὸ φερόμενον εἰπεῖν ἔπος (F 4, 3 D) «Μεσσήνην ἀγαθὸν μὲν ἀροῦν, ἀγαθὸν δὲ φυτεύειν».

3b, 580, F 6 STRABON 6, 3, 3 p. 279: (Ephoros 70 F 216) Μεσσήνη δὲ ἐάλω πολεμηθεῖσα ἔννεακαίδεκα ἔτη, καθάπερ καὶ Τυρταῖος φησι (F 4, 4—8 D)· «ἀμφ' αὐτὴν δ' ἐμάχοντ' ἔννεακαίδεκα ἔτη, / νωλεμέως αἰεὶ ταλασίφρονα θυμὸν ἔχοντες, / αἰχμηταὶ πατέρων ἡμετέρων πατέρες / εἰκοστῷ <δ> οἱ μὲν κατὰ πῖονα ἔργα λιπόντες / φεῦγον Ἰθωμαίων ἐκ μεγάλων ὀρέων».

3b, 580, F 7 PAUSAN. 4, 14, 4: τὰ δὲ ἐξ αὐτοῦς Μεσσηνίους παρὰ Λακεδαιμονίων ἔσχεν οὕτως· πρῶτον μὲν αὐτοῖς ἐπάγουσιν ὄρκον μήτε ἀποστῆναι ποτε ἀπ' αὐτῶν μήτε ἄλλο ἐργάσασθαι νεώτερον μηδέν, δεύτερα δὲ φόρον μὲν οὐδένα ἐπέταξαν εἰρημένον, οἱ δὲ τῶν γεωργουμένων τροφῶν σφισιν ἀπέφερον ἐς Σπάρτην πάντων τὰ ἡμίσεια. προεῖρητο δὲ καὶ ἐπὶ τὰς ἐκφορὰς τῶν βασιλέων καὶ ἄλλων τῶν ἐν τέλει καὶ ἄνδρας ἐκ τῆς Μεσσηνίας καὶ τὰς γυναῖκας ἐν ἐσθῇτι ἤκειν μελαίνῃ· καὶ τοῖς παραβᾶσιν ἐπέκειτο ποινή. <ἐς> τιμωρίας δὲ ἅς ὕβριζον ἐς τοὺς Μεσσηνίους, Τυρταίῳ (F 5 D) πεποιημένα ἐστίν «ὥσπερ ὄνοι μεγάλοις ἄχθεσι τειρόμενοι, / δεσποσύνοισι φέροντες ἀναγκαίης ὑπὸ λυγρῆς / ἥμισυ πᾶν ὅσων καρπὸν ἄρουρα φέρει». ὅτι δὲ καὶ συμπενθεῖν ἔκειτο αὐτοῖς ἀνάγκη, δεδήλωκεν ἐν τῷιδε· «δεσπότης οἰμῶζοντες ὁμῶς ἄλοχοί τε καὶ αὐτοί, / εὔτε τιν' οὐλομένη μοῖρα κίχοι θανάτου».